

STM 1961

**Rariteter ur en okatalogiserad notsamling i Kungl.
biblioteket i Stockholm**

Av C.-G. Stellan Mörner

© Denna text får ej mångfaldigas eller ytterligare publiceras utan tillstånd från författaren.

Upphovsrätten till de enskilda artiklarna ägs av resp. författare och Svenska samfundet för musikforskning. Enligt svensk lagstiftning är alla slags citat tillåtna inom ramen för en vetenskaplig eller kritisk framställning utan att upphovsrättsinnehavaren behöver tillfrågas. Det är också tillåtet att göra en kopia av enskilda artiklar för personligt bruk. Däremot är det inte tillåtet att kopiera hela databasen.

Rariteter ur en okatalogiserad notsamling i Kungl. biblioteket i Stockholm

AV C.-G. STELLAN MÖRNER

För numera framlidne dr Ernst Fritz Schmidts räkning efterlyste jag i slutet av 1959, då dr Schmid ännu fungerade som huvudredaktör för Neue Mozart-Ausgabe i Augsburg, ett värdefullt och i Tyskland tydligen ej längre tillgängligt Mozart-tryck från 1790. Noterna ifråga hade varit utlagda till beskådande vid Kungliga bibliotekets minnesutställning vintern 1956 och var i utställningskatalogen angivna som tillhörande KB. Efter åtskillig möda och ett systematiskt letande fann man också trycket, och spåren ledde till en av olika anledningar okatalogiserad och osorterad notsamling. Mitt ibland standardverk av Wagner, Chopin, Grieg, Mendelssohn etc. fann jag vid närmare genomgång en hel del mycket intressanta och sällsynta 1700-talstryck, som på riksbibliotekarien Uno Willers önskan nu katalogiserats och försetts med för forskningen nödvändiga kommentarer och upplysningar. En del av dessa kommentarer återges här i avsevärt utvidgad form.

Det finns ingen gemensam nämnare för noterna i nämnda samling, men i några fall har ändå proveniensen kunnat fastställas till Carl XIII:s notsamling.¹ I vissa fall rör det sig om samlingsvolymer, där man bundit ihop en rad nottryck av skiftande karaktär och värde.²

¹ Se närmare C.-G. S. Mörner, Carl XIII:s notsamling (STM 1949) där av den nu aktuella samlingen uppenbarligen följande tryck är identiska med dem som den kunglige stor-samlaren har ägt: Essers och Haydns menuetter (nr 4 resp. 7 i denna artikels förteckning) samt Kalkbrenners sonater op. 2 (nr 11). Vid en närmare undersökning av bok- och notsamlingen i bouppteckningen efter Gustaf III, både den som förvarades på Haga slott och på slottet i Stockholm (dessa handlingar förvaras i KB, sign. D. 1021: 1—6), kan man konstatera, att Carl XIII i varje fall ej ärvt sina samlingar efter brodern. Carl XIII:s musikaliesamling var avsevärt mycket större än Gustaf III:s, medan den senare i stället hade en desto fylligare kollektion av dramatisk litteratur, speciellt libretti. Av Kalkbrenners nyssnämnda sonater ägde Gustaf III tydligen 3 exemplar, vilket väl var naturligt med tanke på den personliga dedikationen till konungen, men Carl XIII kan mycket väl ha fått ett eget exemplar redan under sin tid som hertig, ty det var ju då som han organiserade sitt innehållsrika bibliotek, delvis redan på Rosersbergs slott.

² Dessa tryck härrör dessutom så gott som uteslutande från tiden kort efter 1800 och upptar operaavsnitt, romanser, sonater o. dyl. av den tidens populära men för oss mindre intresseväckande tonsättare. — I samlingen fanns också en vacker och intressant gravyr på c:a 1,5 m², utförd av Michele Brambilla och med text av Michele Carrara, Rom 1585. Det hela är en instruktionsbild till konsten att lära sig spela luta och läsa luttabulaturer.

Dessa så att säga samlingar i samlingen har här måst lämnas utanför, och i stället följer nedan förteckningen över de värdefullaste fynden.

För vissa vanligare uppslagsverk har följande förkortningar använts:

- Deutsch Deutsch, O. E., Music publishers' numbers. London 1946.
Einer Eitner, R., Biogr.-bibliogr. Quellen-Lexikon. Lpz. 1900—04 (med Nachträge . . . 1912—16 utg. av H. Springer m. fl.)
FMPC Johansson, Cari, French music publishers' catalogues . . . Sthlm 1955.
Gerber 1 Gerber, E. L., Historisch-biogr. Lexicon der Tonkünstler . . . Lpz. 1790—92.
Gerber 2 —, Neues historisch-biogr. Lexikon . . . Lpz. 1812—14.
KV Köchel, L. von, Chronologisch-thematisches Verzeichnis . . . 3. Aufl. . . , Ann Arbor, Mich. 1947.
MGG Die Musik in Geschichte und Gegenwart . . . Kassel & Basel 1951—.
SoLex Sohlmans musiklexikon . . . Sthlm. 1948—52.
Vbl Vretblad, P., Konserthlivet i Stockholm under 1700-talet. Sthlm. 1918.
Svensk tidskrift för musikforskning förkortas STM.

Samlingar:

- a) Notenblätter zur musikalischen Korrespondenz der teutschen Filharmonischen Gesellschaft. Bossler, Speyer 1790. — Innehåller bl. a. Das Veilchen KV 476 »von Hrn. Kapellm. Mozart».
- b) Recueil de pièces (ryggtitel). Paris, »gravé par Mille Vendôme». — Utan plåtnummer (1755—60?).
- c) Scelta di scene, duetti ed arie, posti in musica dei più celebri maestri. — André, Offenbach. Pl. nr 624 (Deutsch: 1793).

Enskilda tonsättare:

1. Anonymus, Ascouta Jeanette. Air de d'Alayrac varié pour le clavecin ou piano forte par un Amateur de musique F xxxx. — Hummel, Berl+Amstd. Pl. nr 852 (Deutsch: ca 1792). Pris: 15 s.
2. Bach, Carl Philipp Emanuel, Herrn Professor Gellerts Geistliche Oden und Lieder . . . 5. Aufl. Leipzig 1784. — J. G. I. Breitkopf, Lpz. Vackert inramat titelblad. Förordet från 1758 (dvs. orig.uppl.).
3. Benda, Friedrich (Wilhelm Heinrich), Orpheus, ein Singspiel in drey Aufzügen vom Herrn von L. . . zu Dresden in Musik gesetzt und Ihro Königliche Hoheit der Prinzessin Friderike Charlotte Ulrike Catherine von Preussen in tiefster Unterthänigkeit zugeeignet. Op. 9. (Bd 1—2.) — Eget förlag, tr. hos Rellstab i Berlin (1785).
4. Esser, (Carl) Michel (von), Ses menuetten voor het clavier of 2 violen, 2 oboos, 2 walthoorens, en bas . . . — S. Markhorst, Amstd; graverad hos J. Turpin & A. Stechwey i S'Hagen.
5. Gluck, (Christoph Willibald), Klopstocks Oden und Lieder beym Clavier zu singen in Musik gesetzt von Herrn Ritter Gluck. — Artaria, Wien pl. nr 73 (1785; jfr Deutsch och MGG). Vackert graverat titelblad.
6. Hanke, Karl, Gesänge und Lieder einheimischer Dichter. T. 1—2. 1796—97. — I. H. Kaven, Altona. Tr. i Hamburg hos G. F. Schniebes.
7. Haydn, (Joseph), Minuetti da ballo composti dal sig:r Haydn . . . — Hummel, Amstd. Pl. nr 97 (1766; jfr Deutsch, MGG, SoLex m. fl.).

8. Himmel, Friedrich Heinrich, Gesellschaftslied von August Kotzebue (»Es kann schon nicht alles so bleiben»). — Werckmeister, Oranienburg. Pl. nr 11 (ca 1803; jfr Eitner). Pris: 4 Gr.
9. Hurka, Friedrich Franz, Die Glocke. Ein Gedicht von Friedrich Schiller, in Musik gesetzt. — Böhme, Hamburg. Utan pl.nr (ca 1800).
10. Kalkbrenner, C(hristian), Trois sonates pour le clavecin ou piano forte . . . Op. 1. — Hummel, Berl+Amstd. Pl.nr 643 (Deutsch: 1790).
11. —, Trois sonates pour le clavecin ou le piano forte avec l'accompagnement d'un violon & d'une basse. Composées & dédiées à Sa Majesté Gustave III, Roi de Suède. Op. 2. — Eget förlag, Kassel (1784; jfr MGG), tr. genom Maison des Orphelins.
12. Kotzeluch, (Leopold Anton), Sonate à 4 mains pour le forte-piano. Op. 10. — Böhme, Hamb. Utan pl.nr (1780-talet; jfr MGG).
13. Kuhne, J., Trois sonates pour le piano-forte ou le clavecin avec accompagnement de violon ad libitum pour les deux premières seulement. Op. 2. — Boyer, Paris (FMPC: 1786—87). Pris: 4 l. 16 s.
14. Lully, (Jean Baptiste), Thésée. Tragédie mise en musique . . . Paris 1688.
15. Mozart, W(olfgang) A(madeus), XXX Gesänge mit Begleitung des Pianoforte. (Oeuvres de Mozart. Cahier V.) — Br & H, Lpz. Utan pl.nr (1799; jfr KV).
16. —, (se även a) under Samlingar med tillhörande kommentar.
17. Naumann, (Johann Gottlieb), Sammlung von Liedern beym Clavier zu singen. 1784. — Pforten, tr. hos E. Ch. Beneke. Jfr Eitner, SoLex m. fl.
18. Reichardt, Johann Friedrich, Vermischte Musicalien. 1773. — Riga, bey Johann Friedrich Hartknoch. Tr. hos B. Ch. Breitkopf & Sohn, Leipzig. Utan pl.nr.
19. Valentini, Giovanni, Messa, Magnificat, et Jubilate Deo a sette chori, concertati con le trombe . . . 1621. — Wien, Appresso Mattheo Formica, nel Collegio della Rosa.
20. Voltmar, H(erman) F(riedrich), Geistliches Singspiel, bestehend in XII geitslichen Sing-Arien, II Recitativen und IV kleine Sinfonien . . . 1765. — Kopenhagen, gedruckt bey Ludolph Henrich Lillies Wittve. Utan pl.nr.

KOMMENTARER

Samlingar: a) Detta till det yttre så oansenliga lilla häfte, som innehåller det näst första trycket av Mozarts berömda sång (den tidigaste utgåvan kom 1789) är alltså orsaken till behandlingen av denna notsamling. Enligt KV (s.598 f.) utgör häftet ett slags bilaga till »Musikalische Anthologie für Kenner und Liebhaber. Der Realzeitung praktischer Teil», och där omnämns Mozarts sättning av Goethes dikt ffg. i litteraturen. För övrigt innehåller häftet notexempel till ej namngivna musikavsnitt av Clementi, tematisk början till 5 stråk-

kvartetter av I. Pleyel, övningar i satslära, avsnitt ur musik av Dittersdorf, en canzonetta av F. von Dalberg (»Placido Zeffiretto») m. m.

b) Denna samling är bunden i ett vackert läderband i 8:o och har enligt namnteckning tillhört J. A. Ahlstrand, bibliotekarie vid KB i mitten av 1800-talet, senare vid Vetenskapsakademiens bibliotek. Inga tonsättarnamn finns utsatta, noterna är satta i respektive sångklaver till fransk text och utan något ackompanjemang. Först kommer arior, duetter etc. ur »La servante maîtresse», dvs. parisversionen av Pergolesis kända buffa, som hade officiell fransk premiär 1754. På liknande sätt följer så partier ur »Ninette à la cour» av Duni (ffg. 1755) samt »La Bohémienne» av Rinaldo da Capua (ffg. 1755, en omarb. av hans »La zingara», 1753). Eftersom de aktuella operorna bör ha varit särskilt populära just ca 1755, torde utgåvan härstamma från tiden närmast efter. Pagineringen är ej genomgående, och på de olika häftena står ingen uppgift om M:lle Vendômes adress.³

c) Omslag och egentligt titelblad saknas. Häftet omfattar endast 10 sidor och är inkomplett. Det utgör nr 6 i en periodisk utgåva, och priset är 1 Fl. 48 Krz. Den här medtagna musiken utgör ett avsnitt ur en ej närmare definierbar opera av Paisiello. Enligt namnteckning har exemplaret tillhört »Karsten», dvs. den berömda tenoren Christoffer Karsten (1756—1827) vid Stockholmsoperan.

Enskilda tonsättare: 3. Denne Benda var äldste son till Franz Benda och genom sin syster Juliane svåger till tonsättaren J. F. Reichardt (jfr MGG och kommentaren till nr 18 nedan).

4. Essers komposition hör till de intressantaste i hela samlingen, om inte precis rent musikaliskt så desto mer ur musikhistorisk och bibliografisk synvinkel. Enligt uppgifter på titelbladet har verket tillkommit med anledning av en bal i Amsterdams stadshus, som prinsen av Oranien och Nassau skulle hedra med sin närvaro. Av stämorna i KB:s exemplar saknas Vl.2 och Ob.1. Häftet har tydligen tillhört Carl XIII:s notsamling⁴, och utgåvan är av allt att döma inte känd av några lexikografer eller bibliografer. Esser var tydligen

³ Däremot vet man, att M:lle Vendôme blev »Madame» V. senast 1776; enligt uppgift av C. Hopkinson, A dictionary of Parisian music publishers 1700—1950, London 1954, s. 116 dock redan 1770. Tryckprivilegiet erhöll Mille V. ca 1760. (Dessa uppgifter har bibliotekarie Cari Johansson älskvärt ställt till mitt förfogande.)

⁴ I min artikel i STM 1949 är Esser nämnd som tonsättare av symfonier på s. 192, men i själva verket borde han stått upptagen även under punkt 4 på s. 190 med just dessa menuetter, men eftersom Carl XIII:s musikliesamling inte kunde räknas upp i sin helhet, har gruppen »Musique pour la Dance» i första hand fått representeras av Haydns menuetter (jfr kommentaren till nr 7 här nedan).

en orolig konstnärnatur, som under en lång rad av år genomkorsade Europa på konsertresor och förde ett äventyrligt liv. Uppgifterna om honom är så pass divergerande, att väl ingen längre kan säga, vilket musiklexikon eller annan källa som sitter inne med de tillförlitligaste. Esser har emellertid under åren 1758—61 vid flertaliga tillfällen uppträtt som både violinist och sångare vid Riddarhuskonserterna i Stockholm (Vbl, via reg.), och i ett brev 1772 från J. Miklin till vår kände 1700-talslexikograf, Johan Hallardt, heter det på tal om Esser, att han »hade et så magnifict genie och haft knapt sin like här i Sverige at spela violin . . . informerade äfwen riksr. gref Horn, general Wrangel med oändl. många flere . . .», vidare får man veta, att han roade sig med att komponera med hjälp av tärningar.⁵ Hallardt har själv i »Biografiskt musiklexikon» lämnat tämligen utförliga uppgifter om Esser, och de stöder sig på hans egna, tidigare gjorda anteckningar i »Tonkonstnärlexikon» från mitten av 70-talet.⁶ Enligt Gerber 2 fick E. av påven riddarvärdighet av Gyllene sporren (1772?) och kallade sig senare Carl Michel von Esser. Han har vistats i bl. a. Rom, Paris (1774), London (1775—76), Schweiz (1777), Spanien, Wien och troligen även Ryssland. Enligt flera källor (även Hallardt) var han född i Aachen 1736—40, besökte möjligen Amsterdam 1772 och fängslade över allt publiken med sitt violinspel. Däremot tycks hans kompositioner ha rönt föga uppskattning. Något säkert dödsår har man ej, troligen dog han dock före 1785. — Enligt Eitner (i Nachträge) finns i British Museum i ms av Esser bl. a. »6 Menuets a 7», vilket mycket väl kan vara autografen till vårt tryck från Amsterdam, vidare verk för viola d'amore, däribland en konsert för detta instrument med orkesterackompanjemang med namnuppgiften »Carl Michel Ritter von Esser».⁷

Den på titelbladet nämnde nederländske prinsen måste avse den senare ståthållaren Willem V (1748—1806), som 1767 förmäldes med Wilhelmina av Preussen.⁸ Det förefaller mindre troligt, att prinsen

⁵ Miklins brev är återgivet av T. Norlind i »Abraham Abrahamsson Hülphers och frihetstidens musikliv», STM 1937, s. 52, och en del av Hallardts uppgifter om Esser är omnämnda av C. F. Hennerberg i »Kungl. hovmusikern Anders Wesström», STM 1929, s. 117.

⁶ Hallardts arbeten förvaras i hdskr. i MA:s bibl.

⁷ Om Esser som solist på viola d'amore finns ett intressant och upplysande litterärt yttrande, nämligen av E. T. A. Hoffmann i hans bisarra roman »Lebensansichten des Katers Murr . . .», där han låter sin alter ego, kapellmästaren Kreisler förtälja, hur han som barn blev rörd till tårar vid ljudet av viola d'amore: » . . . ich für mein Theil fiennte beträchtlich als der Ritter Esser sich darauf hören liess . . .». Hoffmann måste ha hört Esser i sin hemstad Königberg, på den tiden den vanligaste genomfartsstaden för musiker som hade för avsikt att bege sig till Petersburg. (För hänvisningen till Hoffman-citatet står jag i tacksamhetsskuld till min vän Dr. Friedrich Schnapp, Hamburg.)

⁸ Se t. ex. Winkler Prins' encyclopedie, bd 18, Amsterdam 1954, art. Willem V.

efter giftermålet skulle bevisat stadshusfesten i Amsterdam utan sin gemål, men något bindande bevis är det givetvis inte, och utgåvan kan lika väl ha kommit till i början av 70-talet. Några uppgifter om försäljaren eller gravörerna har det ej gått att få fram.

5. Förlaget ger sig till känna på titelbladet på följande sätt: »Zu finden in Wienn [!] bey Artaria-Compagnie Kunsthändlern am Michaeler Platz.»

6. Bland sångerna finns en hel del frimuraresånger, och del 2 är måhända KB ensamt om att äga, eftersom bl. a. varken Eitner eller MGG tycks känna till några bevarade exemplar. Hanke var f. ö. gift med hovsångerskan Sophie Christina Berwald, en halvsystem till både Franz' och Johan Fredriks fäder; själv var hon elev till Naumann under hans Dresden-tid (jfr MGG och SoLex).

7. Detta Hummel-tryck är välkänt i Haydn-litteraturen, och titelbladets illustration är mycket elegant och tidstypisk (i A. van Hobokens stora »Thematisch-bibliogr. Werkverz.», Bd 1, Mainz 1957, s. 551 har 2 tryckfel smugit sig in vid återgivningen av den långa titeln. Man bör hålla i minnet, att Haydn vid denna tid varit i tjänst hos furst Esterházy endast några år, och att dedikationen på titelbladet står i Hummels och ej i tonsättarens namn, och att hela trycket förmodligen tillkommit utan Haydns medgivande. Trycket är fördelat på 2 häften med exakt samma titelblad; häfte 1 har de 12 menuetterna satta för violin I och basso continuo, häfte 2 innehåller övriga stämmor. Exemplaret har tydligen tillhört Carl XIII (jfr fotnot 1).

8. Himmel var liksom den nyssnämnda hovsångerskan Berwald (jfr vid kommentar 6 ovan) Naumann-elev i Dresden och besökte under 1700-talets sista år Sverige. Kotzebue-sången trycktes i olika versioner och gavs ut på olika förlag, men detta tryck hör tydligen till de okända (jfr Eitner och MGG).

9. Hurka (1762—1805) var i första hand en framstående sångare, enligt Gerber 2 »einer der herrlichsten Tenoristen unseres Zeitalters». Hans sånger var omtyckta och välkända i Sverige (jfr SoLex), och på detta titelblad står han uppgiven som kungl. kammarsångare i Berlin, vilket han blev 1789. Titelbladet har också en liten lustig kopparssticksvinjett, som alluderar på Schillers dikt.

10—11. Denne Christian Kalkbrenner (1755—1806), ej att förväxla med den betydligt mera omtalade sonen Friedrich K., var på 80-talet enligt uppgift på titelbladet till nr 11 kammarmusiker hos lantgreven av Hessen-Cassel och medlem av den berömda Accademia filarmonica

i Bologna (sedan 1784; jfr Eitner och MGG). Hans op. 1 utgavs ffg. i Kassel 1782, varför Hummels tryck är en nyutgåva med en stor stucken allegori på titelbladet, anknyttande till den bibehållna dedikationen till drottningen av Preussen. — Hans op. 2 har störst intresse för oss svenskar, eftersom det är dedicerat till ingen mindre än Gustaf III (en dedikation som f. ö. tycks vara obekant för alla lexika och bibliografier). Häftet har tillhört Carl XIII eller/och Gustaf III, det är oinbundet men har guldfärg på snittet. Titelbladet är mycket vackert utformat och inramat, och i förordet hyllar tonsättaren den svenske kungen på ett sätt, som inte tycks utesluta förhoppningar om att få ställa sina tjänster till förfogande vid den omtalade svenska operan. Han fick tydligen nöja sig med att senare bli kallad till utländsk ledamot av Kungl. Musikaliska akademien (1790).⁹

12. Denne framstående virtuos och pedagog, som också skrev sitt namn Koželuch (1752—1818), var som tonsättare populär även i Sverige under 1790-talet (jfr Vbl), och hans pianoverk förekommer ofta i särskilt de franska katalogerna (jfr FMPC, via reg.). Uppgiften att han skulle startat ett eget musikförlag i Wien, något som de flesta uppslagsböcker anför, tycks böttna i ett missförstånd, och i själva verket innehades förlagsverksamheten av hans bror, Anton Thomas (jfr MGG).

13. Tonsättaren hör till den ende i hela samlingen som det inte går att få närmare uppgifter om, inte ens i fråga om förnamn eller endera födelse- eller dödsår. Endast Gerber 1 redovisar honom, dock helt summariskt som Kuhne eller Kuhn och som tonsättare av klaver-sonater, utgivna i Paris på 80-talet. Det är precis samma uppgifter som FMPC har kommit till (s. 120 o. 125 samt facs. 92—101), men där visas också, att priserna efter några års förlopp ändrats på plåtarna. Op. 2 utkom sålunda i själva verket 1785 och kostade då 6 l., men

⁹ I KB finns bland tyska brev i utländska autografsamlingen 3 så vitt jag vet ej tidigare uppmärksammade brev från denne Kalkbrenner, av vilka det första är till hertigen-regenten Carl av Södermanland och de bägge andra till Gustaf Mauritz Armfelt, som på 1780- och början av 90-talet svarade för Kungl. teaterns organisation. Brevet är skrivna på franska och i alla tre fallen daterade i Theinsberg under 1793. Brevet till hertigen är skrivet den 9 jan., dvs. mindre än en månad efter Kraus' död, och där erbjuder Kalkbrenner sina tjänster som efterträdare till sin bortgångne landsman, för att — som han uttrycker det — »m'attacher pour jamais à une Cour qui fût toujours l'objet de ma plus profonde vénération, et de toute mon ambition». Själv kallar han sig kapellmästare hos »Prince Henri de Prusse, Oncle du Roi». I det första brevet till Armfelt meddelar Kalkbrenner sina villkor och erbjuder sig samtidigt »à composer tous les Ans un grand Opera pour la Cour». I sista brevet beklagar K., att hans erbjudande ej blivit antaget, och i verkligheten fick han vid sekelskiftet nöja sig med en anställning som körrepetitör vid Stora operan i Paris.

detta exemplar är ett omtryck från 1786—87, där priset anges till 4 l. 16 s. I början av KB:s exemplar finns 2 värdefulla förlagskataloger, som kompletterar FMPC:s intressanta samling och med hjälp av den kan dateras till 1786—87. Violinstämman finns bifogad, och för sonat nr 3 står där endast »tacet». På titelbladet kallar sig tonsättaren »Maître de musique de la cour de Saxe», men varken i litteraturen om musiklivet i Dresden eller andra anlitade källor har Kuhnes namn stått att finna.

14. Detta i ett praktfullt och rikt guldornamenterat läderband inbundna exemplar av operans originalutgåva finns närmare redovisat av Å. Davidsson i »Catalogue . . . des imprimés de musique des XVI:e et XVII:e siècles conservés dans les bibliothèques Suédoises», Upsala 1952, s. 264.

15. I detta band av Br. & H:s första samlingsutgåva ingick som bekant flera sånger, som i verkligheten ej var av Mozart. Detta tryck hörde till de tidigaste och saknar därför plåtnummer (jfr KV).

18. Denna utgåva, som är tryckt av Breitkopfs grundläggare och 22 år före Härtels inträde i firman, innehåller förutom en del sånger med pianoackompanjemang och en aria ur operan »Siroe» följande instrumentala verk: 2 cembalosonater, 2 sonater för vl & vlc, 1 sonat för 2 vl & vlc, och 1 stråkkvartett. Ett långt och omständligt förord, daterat 10 mars 1773, nämner som tonsättarens förebilder (i mån av hans ringa förmåga) bl. a. Hasse, (C. Ph. E.) Bach samt Benda. Med den sistnämnde avses förmodligen Franz Benda, som ju genom Reichardts hustru Juliane var hans svärfar och far till ovannämnde Friedrich Benda. Reichardt var tämligen välkänd i Sverige mot slutet av århundradet (utländsk ledamot av Kungl. Musikaliska akademien 1800) och besökte själv vårt land på 90-talet.

19. Av notmaterialet finns endast stämmorna för ten. 2 och trumpet till 6:e kören bevarade. Den venetianska flerkörigheten har här tagit sig ett i varje fall till det yttre intressant uttryck, måhända för praktiskt bruk i Stefansdomen i Wien, där tonsättaren först var kejsrerlig hovorganist och senare hovkapellmästare. Dessa 2 stämhäften är de enda som Eitner känner till av denna komposition.

20. Detta exemplar tycks också vara ytterst sällsynt, eftersom varken tonsättaren eller hans verk är förtecknade i de vanliga källorna, och inte ens Det Kongl. bibliotek i Köpenhamn har denna komposition bevarad.¹⁰ Denne representant för musikerfamiljen Voltmar, vars

medlemmar senare skrev sitt namn Foltmar, föddes ca 1707 och var 1738—70 violinist i danska hovkapellet, där han dock inte hörde till de mera prominenta musiker, som vid Sartis »utrensning» 1770 fick kvarstå i tjänsten.¹¹ På titelbladet uppger tonsättaren titeln kgl. dansk »Hoff-Musikant», och på baksidan finns en underdånig tillägnan till Fredrik V. Förordet är daterat 7 januari 1765 med idel välgångsönsknningar för kungen, och bl. a. hoppas Voltmar att monarken skall kunna skänka landet flera dagar av frid och välsignelse än alla sina föregångare. Musiken är satt för sopran med bas, i regel besiffrad. Satsen är mycket enkel, tämligen konstlös och omfattar småkantater för advent, jul, passionstiden samt påsk.

ZUSAMMENFASSUNG

In der Königlichen Bibliothek, Stockholm, liegt eine bisher unverzeichnete Sammlung mit gedruckten Musikalien aus der Zeit vor 1800. Hierin befinden sich eine Anzahl von seltenen Drucken; einige von denen scheinen z. Zt. die einzigen aufbewahrten zu sein. Mit Hilfe von Anmerkungen und besonderen Kommentaren beschreibt der Verfasser ausserdem gewisse interessante Einzelheiten, die mit den Ausgaben verbunden sind. Durch Kombination von verschiedenen biographischen, bibliographischen, musikgeschichtlichen u. a. Tatsachen wurde es möglich, eine recht gute Vorstellung von den Aktualität und Bedeutung dieser Musikalien in dem Musikleben ihrer Zeit zu bekommen — jedoch wurde im vorliegenden Zusammenhang nicht der Inhalt, d. h. die Musik selbst, näher erwähnt und untersucht.

¹¹ Jfr Winkel a. a. s. 149 samt C. Thrane Fra hofviolonernas tid Köpenh. 1908 s. 416 o. a. — Denne Voltmars autograf finns avbildad hos N. Friis, Det kongelige Kapel . . . Köpenh. 1948, s. 59.

¹⁰ Se närmare E. Winkel, En dansk musikerfamilje i det 18' aarhundrede, DMT 17 (1942), särskilt s. 153.